

F R E D N I N G S V Æ R D I E R

DALUM KLOSTER

ODENSE KOMMUNE

Besigtigelsesdato:	08.07.2015
Besigtiget af:	Maria Wedel Søe
Journalnummer:	21/02469
Kommune:	Odense Kommune
Adresse:	Dalumvej 105
Betegnelse:	Christiansdal, Dalum Kloster
Fredningsår:	1918
Omfang:	<i>Hovedbygningens nordfløj (middelalderlig, ombygget ca. 1800).</i>

BYGNINGSBESKRIVELSE

Dalum Kloster ligger ca. 4 km syd for Odense Centrum. Dalum var tidligere en selvstændig landsby, men udgør nu et villakvarter i Odenses sydlige udkant. Lige over for klosteret, på østsiden af Dalumvej, ligger Dalum Kirke. Odense Å løber øst og syd om klosteret, ikke langt derfra.

Klosterbygningerne former tilsammen et stort F. Den fredede fløj mod nord ligger sammen med vest- og sydfløjen symmetrisk omkring gårdspladsen med indkørsel fra Dalumvej. Fra nordfløjens nordøstlige hjørne udgår en vinkelret mellebygning, der forbinder klosteret med den katolske kirke (1930). Bygningerne omkranses mod nord, vest og syd af den gamle herregårdspark.

Nordfløjen er i to etager med rødt tegltag. Murværket er pudset og hvidkalket med sorttjæret sokkel. Ydermurene er meget tykke, hvilket indikerer, at bygningen som helhed stammer fra middelalderen. Det middelalderlige murværk er påvist under facadens pudslag, ligesom det er blotlagt på bygningens nordside inde i mellebygningen. Desuden ses store kampesten i den overtjærede sokkel, især på den sydlige langside mod gårdspladsen, hvilket ligeledes understreger bygningens høje alder.

Østgavlen mod vejen er i det tidlige 1900-tal opbygget i nygotisk stil med kamtakker og en udsmykning bestående af blændingsfelter og savsnitsbånd. Vestgavlen er helt enkel uden tilsvarende dekorationer. I østgavlen og på begge langsider sidder enkelte murankre. På nordsiden findes to lysskakte umiddelbart over terræn, som giver lys til det middelalderlige kælderrum i bygningens vestende. Ovenover sidder to lysåbninger i forbindelse med den overliggende ”kartoffelkælder”, se beskrivelse nedenfor.

I den sydlige tagflade mod gårdspladsen sidder to ovenlysvinduer, og i den nordlige tagflade mod haven er der to kviste. Taget er uden skorstenspiber. Vinduerne er af forskellig type og alder, flertallet er

dog torammede med to ruder i hver ramme. På førstesal mod gårdspladsen er der bevaret en række ældre korspostvinduer. Hoveddøren mod gårdspladsen er en forholdsvis ny fyldingsdør.

I den vestligste ende af bygningen findes et middelalderligt kælderrum med krydshvælv. En fladbuet døråbning i sydmuren, skjult af vestfløjen, fører ned til kælderen. Et rum i stueplan ("kartoffelkælder") umiddelbart over den hvælvede kælder indeholder ligeledes middelalderligt murværk i en kombination af munkeforbandt (to løbere, en binder) og polsk forbandt (en løber, en binder). I rummet ses et kraftigt bjælkelag med tætliggende bjælker understøttet af to langsgående dragere, der igen støttes af to kraftige stolper af halvtømmer. Konstruktionen er tydeligvis dimensioneret til at bære en stor vægt som i en magasinbygning. I rummet findes desuden en skorsten.

Bygningens hovedetager indeholder primært beboelsværelser. Rumstrukturen er opbrudt, men formentlig er der bevaret flere skillevægge fra middelalderen og/eller renæssancen. Endvidere er der bevaret enkelte klassicistiske døre og dørindfatninger fra 1800-tallets herregårdsindretning. Derudover er overfladerne af nyere dato i form af linoleums- og flisebelagte gulve, gipsplader på vægge og i lofter samt glatte døre, paneler og vindueskarme. Endelig er der tilføjet nye trapper og en elevator.

— BYGNINGSHISTORIE

Dalum Klosters historie går tilbage til middelalderen, men er kun sporadisk belyst. Den fredede nordfløj rummer middelalderlige dele og har oprindelig hørt til klosterets økonomianlæg. Der er således ikke tale om en egentlig klosterbygning. De øvrige fløje, som ikke er fredede, er i al væsentlighed opført i 1800-tallet. Fra reformationstiden i 1500-tallet og frem til 1906 fungerede bygningsanlægget som kongeligt len og herregård, fra 1682 under navnet Christiansdal. En katolsk søsterorden har siden 1907 drevet rekreationshjem på stedet.

Omkring år 1200 flyttede benediktinernonneklosteret, der lå på Nonnebakken i Odense, ud til Dalum syd for byen. Det middelalderlige kloster lå øst for den moderne Dalumvej og var et firfløjet anlæg, hvori den nuværende Dalum Kirke udgjorde nordfløjen. Til klosteret hørte et økonomianlæg vest for Dalumvej. Det er sandsynligt, at den nuværende nordfløj i middelalderen var bolig for klosterets prior eller præst.

Ved reformationen 1536 blev Dalum Kloster krongods og kongeligt len med skiftende lensmænd. Det var klosterets vestlige økonomibygninger, der blev centrum i det verdslige gårdsanlæg, hvorimod de tre klosterfløje i forbindelse med kirken hurtigt forfaldt.

I løbet af 1600-tallet synes klosteret at være helt forsvundet. Rester af vestfløjen er påvist arkæologisk sydvest for kirketårnet.

I 1662 kom Dalum Kloster med tilhørende gods på private hænder. Med en ny ejer, Diderik Schult, fik herregården i 1682 navnet Christiansdal opkaldt efter Christian 5.

I en årrække, 1722-64, tilhørte Christiansdal igen kongen. Derefter fulgte en lang periode, 1764-1882, hvor herregården var i den samme familien Benzons eje, og hvor der gennemførtes væsentlige bygningsændringer. I 1812-18 blev den tofløjede hovedbygning udbygget med en grundmuret sydfløj. Da alle avlsbygningerne i den sydlige del af anlægget brændte 1832, blev der til erstatning opført en forpagtergård, Dalumgaard, vest for Christiansdal.

Efter nogle år med forskellige ejere købte den katolske Sct. Hedvigs søsterorden Christiansdal i 1906. Bygningsanlægget fik sit gamle navn, Dalum Kloster, igen og har under søstrenes ejerskab gennemgået store ombygninger og udvidelser. Formentlig kort efter søstrenes overtagelse fik fløjene deres nuværende ensartede præg med sammenhængende tagflader og kamtakke gavle.

I 1930 blev der nord for den østlige ende af nordfløjen opført en lille katolsk kirke i røde sten samt en mellembygning, der forbinder kirken med nordfløjen. 1950 fornyedes taget på nordfløjen, og der indrettedes værelser i tagetagen. Værelserne er nedlagt igen omkring 2015, og facaden er restaureret 2017.

— KILDER

Danmarks Kirker: Odense Amt. Dalum, Hjallese, Sanderum, Ravnebjerg, Dyrup, 28.-29 hefte. København 2014

S. Larsen: Dalum Kloster. Danske Slotte og Herregårde, bd. 9. København 1965

F. Richardt og C.E. Secher: Prospector af danske Herregaarde, bd. 15-16: Christiansdal. København 1863

Trap Danmark, 4. udg., Odense Amt. København 1923

Trap Danmark, 5. udg., Odense Amt. København 1956

Danmark set fra luften, <http://www.kb.dk/danmarksetfraluften/>

Fund og Fortidsminder, <http://www.kulturarv.dk/fundogfortidsminder/Lokalitet/139728/>

Odense Kommunes byggesagsarkiv, www.weblager.dk

Slots- og Kulturstyrelsens byggesagsarkiv

— MILJØMÆSSIG VÆRDI

Dalum Kloster rummer stor miljømæssig værdi som vidnesbyrd om en 800 år lang bygningshistorie i umiddelbar sammenhæng med Dalum Kirke og som et markant bygningsanlæg i en naturskøn park tæt ved Odense Å.

— KULTURHISTORISK VÆRDI

Nordfløjen i Dalum Kloster har først og fremmest kulturhistorisk værdi i kraft af sin høje alder og de bevarede bygningsdele fra middelalderen.

— ARKITEKTONISK VÆRDI

Den arkitektoniske værdi knytter sig til nordfløjens bygningskrop med de tykke mure, det røde tegltag med få gennembrydninger og til vinduerne i traditionelt format. Bygningen fremstår kraftfuld og robust.

— BÆRENDE FREDNINGSVÆRDIER

De bærende fredningsværdier knytter sig til nordfløjens ydre, herunder ydermurene med middelalderligt murværk og murankre, syldstenene, det røde tegltag med få gennembrydninger, lysåbningerne i bygningens vestende samt de traditionelle vinduesformater.

Endvidere udgør den hvælvede middelalderkælder, den overliggende ”kartoffelkælder” med bærende trækonstruktioner og skorsten samt alle øvrige synlige såvel som skjulte bygningsdele fra middelalder og renæssance en bærende fredningsværdi.

— ANBEFALINGER

Det anbefales på længere sigt, at kviste og ovenlys fjernes med henblik på genetablering af ubrudte tagflader. Det anbefales endvidere, at hoveddøren erstattes af en dør, der er i bedre overensstemmelse med bygningens alder, og at vinduer af nyere type udskiftes med vinduer i traditionel udførelse. En rekonstruktion af skorstene og skorstenspiber kan overvejes.